

GLASBENA ROMANTIKA

Ludvig van Beethoven je v svojem drugem ustvarjalnem obdobju razširil glasbene izrazne možnosti in z njimi napovedal nov slog, imenovan **romantika**.

V romantični umetnosti sta prevladovala čustva in domišljija. Umetniki, nezadovoljni s političnimi in družbenimi razmerami, so se zatekali v preteklost, v skrivnostni svet legend in mitologije, ali pa v naravo, življenje podeželskih ljudi in njihovo ljudsko izročilo. To se je še posebej razmahnilo po marčni revoluciji leta 1848, v tako imenovani pomladi narodov.

V romantiki je izmed vseh umetnosti najbolj bogato zaživela glasba. Njeni ustvarjalci so izkazovali romantične težnje z:

- izraznimi melodijami,
- raznolikimi ritmi,
- bogatimi sozvočji, v katerih so zazveneli - poleg lestvičnih tonov – tudi nelestvični,
- novimi orkestralnimi barvami, ki so jih omogočali različni inštrumenti in njihove zvočne povezave,
- novimi oblikami in vsebinami,
- prvinami ljudske glasbene zapuščine.

SKLADATELJI STARIH IN NOVIH GLASBNIH OBLIK V ROMANTIKI

GLASBENE OBLIKE	GLASBENIKI
KOMORNE GLASBENE OBLIKE	
<p>KLAVIRSKA MINIATURA – kratka klavirska skladba v pesemski oziroma svobodni obliki. Vsebina je največkrat značajska glasba, v kateri skladatelj izraža svoja trenutna razpoloženja in vtise. Vsebino lahko razberemo že iz naslova: Valček, Koračnica, Balada, Mazurka, Pesmi brez besed ...</p> <p><i>F. Mendelssohn: Pesmi brez besed</i> https://www.youtube.com/watch?v=CKtkHhYaeul&list=PLDF65C522375E620C</p>	<p>Felix Mendelssohn-Bartholdy, Frédéric Chopin, Franz Liszt, Modest Ptreovič Musorgski</p>
<p>SAMOSPEV – vokalno-inštrumentalna glasbena oblika za solista in inštrumentalno spremljavo. Oblike: kitični samospev, variirani kitični samospev, prekomponiran samospev.</p> <p><i>F. Schubert: Die Forelle Postrv</i> https://www.youtube.com/watch?v=NF9DrUXowBo</p>	<p>Franz Schubert Hugo Wolf</p>

INŠTRUMENTALNE GLASBENE OBLIKE	
<p>RAPSODIJA – največkrat instrumentalna skladba brez določene oblike, v katero so vtikani ljudski motivi. Skladbe so pisane za različne zasedbe.</p> <p><i>F. Liszt: Madžarske rapsodije</i> https://www.youtube.com/watch?v=goeOUTRy2es</p>	Franz Liszt
<p>SIMFONIČNA PESNITEV – je programska skladba za orkester.</p> <p><i>R. Strauss: Tako je govoril Zarathustra</i> https://www.youtube.com/watch?v=IFPwm0e_K98 <i>B. Smetana: Vltava</i> https://www.youtube.com/watch?v=ul8iTETiSqU</p>	Franz Liszt, Hector Berlioz, Richard Strauss, Edvard Grieg, Jean Sibelius, Bedřih Smetana
<p>SIMFONIJA – je sonata ali sonatni cikel za orkester v štirih stavkih, od katerega je prvi v sonatni obliki.</p> <p><i>F. Schubert: Simfonija št. 8 (nedokončana)</i> https://www.youtube.com/watch?v=0mnrHf7p0jM</p>	Franz Schubert, Robert Schumann, Johannes Brahms, Gustav Mahler, Antonin Dvořák
<p>SOLISTIČNI KONCERT – je instrumentalno delo za solistični instrument in orkester.</p> <p><i>J. Brahms: Klavirski koncert</i> https://www.youtube.com/watch?v=OOlc2PAiWUU</p>	Robert Schumann, Johannes Brahms
<p>UVERTURA – uvodna instrumentalna skladba k operi, oratoriju, kantati ali suiti. Lahko je tudi samostojna koncertna skladba</p> <p><i>F. Mendelssohn: Sen kresne noči (uvertura)</i> https://www.youtube.com/watch?v=SEkcP8IZvZA</p>	Felix Mendelssohn- Bartholdy
VOKALNO-INŠTRUMENTALNE IN SCENSKÉ GLASBENE OBLIKE:	
<p>BALET – je scensko glasbeno delo, kjer zgodbo predstavljajo s plesom in pantomimo.</p> <p><i>P. I. Čajkovski: Hrestač</i> https://www.youtube.com/watch?v=mis0O8CZk90</p>	Peter Iljič Čajkovski,
<p>GLASBENA DRAMA – njen vzor je antična grška tragedija, kjer ima vsebina simbolično vrednost, besedilo postane enakovredno glasbi; orkester s svojimi melodijami nima več vloge spremljave, temveč vlogo pojasnjevalca notranjega doživljanja junakovih zgodb.</p> <p><i>R. Wagner: Leteči Holandec</i> https://www.youtube.com/watch?v=GGU1P6IBW6Q</p>	Richard Wagner, Giuseppe Verdi,
<p>OPERA – odrsko glasbeno-scensko delo, pri katerem nastopajoči pojejo, igrajo ter plešejo, spremlja pa jih orkester.</p> <p><i>G. Rossini: Seviljski brivec (uvertura)</i> https://www.youtube.com/watch?v=c7O91GDWGPU</p>	Gioacchino Rossini, Giacomo Puccini, Georges Bizet
<p>OPERETA – odrsko glasbeno-gledališko delo, v katerem se izmenjujejo govornjeni dialogi, pevske in instrumentalne točke. Večinoma prikazuje idealizirano življenje, največkrat so to ljubezenske zgodbe s srečnim koncem.</p> <p><i>J. Offenbach: Can-can</i> https://www.youtube.com/watch?v=4Diu2N8TGKA</p>	Jacques Offenbach, Johann Strauss

SLOVENSKA GLASBA

V 19. stoletju je bila v slovenskem prostoru osrednja glasbena ustanova ljubljanska **Filharmonična družba**. Organizirala je koncerte, za svoje glasbenike pa tudi glasbeno šolo. V prvem obdobju so v njej sodelovali nemški in slovenski glasbeniki in ljubitelji glasbe. Uspešnost njenega delovanja potrjujejo koncertni sporedi z deli klasicistov in romantičnih skladateljev, kakor tudi častni člani Filharmonične družbe, med katerimi so bili **Joseph Haydn**, **Ludvig van Beethoven**, **Nicoló Paganini** in **Johannes Brahms**.

K razcvetu slovenske umetne glasbe je pripomoglo leto 1848. Po marčni revoluciji so začeli po vseh večjih krajih ustanavljati čitalnice. V njih so potekale prireditve, imenovane **bésede**, ki so spodbujajoče ustvarjalce k oblikovanju slovenskih skladb. V ospredju so bile zborovske pesmi z domoljubno vsebino, sledili so samospevi pa tudi krajše instrumentalne skladbe in glasbena odrska dela. Za vse to so potrebovali glasbene izvajalce in ustanove. Zato so Slovenci ustanovili v drugi polovici 19. stoletja **Glasbeno Matico** z glasbeno šolo, Dramatično društvo, v zadnjem desetletju pa **Slovensko deželno gledališče** z dramo in opero.

Poglobilo se je zanimanje za slovenske ljudske pesmi, ki so se skozi stoletja ohranjale in širile na podeželju. S svojim glasbenim izrazom niso vplivale le na skladatelje, temveč tudi na zbiralce, ki so jih začeli skrbno zapisovati. Za slovensko petje so si veliko prizadevali učitelji, ki so za svoje učence oblikovali posebne zbirke šolskih pesmi.

Med slovenskimi skladatelji 19. stoletja so znani po svojih pesmih **Jurij Flajšman**, **Miroslav Vilhar**, **Davorin Jenko** in drugi, z dosežki visoke glasbene romantike pa so zasloveli **Benjamin Ipavec**, **Fran Gerbič** in **Anton Foerster**.

Benjamin Ipavec (1820–1908) je iz znane družine zdravnikov in številnih glasbenikov v Šentjurju, ki so zapustili pomembne sledi v slovenski glasbeni kulturi. Živel in delal je sicer v Gradcu, s svojimi skladateljskimi zgledi pa je močno vplival na glasbo v domovini in jo dvignil na višjo umetniško raven. Obogatil jo je s samospevi in drugimi pesmimi na besedila slovenskih pesnikov, salonskimi **klavirskimi skladbami**, **Serenado** za godalni orkester, **spevoigro Tičnik** in **opero Teharski plemiči**. Njegova dela so bila deležna številnih pohval.

B. Ipavec: Serenada za godala <https://www.youtube.com/watch?v=u6KCoH1P50s>

Fran Gerbič (1840–1917) se je rodil v Cerknici, se glasbeno šolal v Pragi in postal poklicni glasbenik. Več let je ostal v tujini in bil znan operni pevec. V osemdesetih letih se je na povabilo Glasbene Matice vrnil v domovino, kjer se je posvetil skladateljskemu, dirigentskemu in učiteljskemu delu. Po njegovi zaslugi je bilo ustanovljeno poklicno operno gledališče, v katerem je kot dirigent predstavljal opere. Kot skladatelj je poleg dveh **oper**, prve slovenske simfonije in drugih **orkestralnih skladb** napisal več **zborov** in **samospevov**.

F. Gerbič: Pojdem na prejo <https://www.youtube.com/watch?v=Sk0di4fA4dQ>

V času romantike je delovalo pri nas tudi nekaj čeških glasbenikov, ki so našli tu svojo domovino. Med njimi je bil skladatelj **Anton Foerster** (1837–1926), ki je pisal cerkveno glasbo ter klavirske in komorne skladbe, katerih naslovi kažejo na slovenske korenine, kot npr. **Po jezeru blizu Triglava**, **Tri slovenske pesmi za godalni kvintet** ali **Kranjska slavnostna koračnica**. Najbolj slovenska pa je njegova opera **Gorenjski slavček**, v katero je vključil napeve znanih slovenskih pesmi.

A. Foerster: Gorenjski slavček <https://www.youtube.com/watch?v=9QambOLND34>